

1893

Inledning

Brantings majtal handlar främst om det tredje kravet på majdemonstrationerna som på Socialistinternationals kongress i Bryssel 1891 hade förts fram: fred. Det handlade också om rösträtten. Folkriksdagen i mars visade en aktningssvärd socialdemokratisk representation: 28 av 123 ombud. I de två riksdagsvalen som socialdemokraterna medverkade på hösten 1890 och 1893, dock på liberala listor, var framgångarna blygsamma, också för Branting, på grund av rösträttsbestämmelserna. I talet nämnde Branting Belgien, både "föredöme" och som varnande exempel. Kampen för allmän rösträtt i Belgien var av samma slag som i Sverige, också där förekom bland annat folkriksdagar, men den fick samtidigt mera våldsamma inslag. Redan 1890 hade arbetare inlet en rösträttsstrejk. När en författningsreform inte beslutades i parlamentet i april 1893 blev svaret igen rösträttsstrejker och blodiga demonstrationer. Från sådana våldsaktioner tog Branting avstånd, också i form av "hotande skrammel".

Resolutionen handlade bara om 8-timmarsdagen som Branting också nämnde i talet. Denna fråga utvecklade han utförligt i sin majartikel.

1. Majtalet

- Ort: Stockholm, Ladugårdsgärde, första talarstolen
- Ämne: 1-majs internationella betydelse.
- Källa: Social-Demokraten 1893-05-03, s. 1f., Demonstrationen.

"Hj. Branting talade öfver sitt ämne som andretalare: "1-majs internationella betydelse" först under väntan på P. M Landin, som anlände något senare från Vesterås, där han hållit demonstrationstal tidigare på dagen".

Hr Branting yttrade några inledande ord om att drifkraften i 8-timmarsrörelsen var arbetarnes längtan efter längre fritid för att kunna lefva ett värkligt mänskligt lif ungefär följande:

Utöfver ögonblickskravet på 8-timmarsreformen har arbetarnes 1 maj på samma gång innebörden af en världsomfattande opinionsyttring från det arbetande folket för deras broderliga samarbete utöfver de gränser öfverklassen uppdrager mellan folken. Redan i Paris 1889 och sedan i Brüssel 1891 föreslogs att uttryckligen upptaga den internationella freden som demonstrationsföremål. Men detta har hittills afvisats af det skäl, att redan i sin egenskap af arbetarklassens dag är 1 maj ändå själfskrifvet en opinionsyttring för freden. Ty arbetarnes fredskärlek är af annat och bättre slag än

den som regenter och diplomater föra i munnen, allt under det de fordra af folken oupphörligt större offer för militarism till värn för denna fred, som ingen lär vilja störa. Med urtima-besluten har äfven Sverge dragits in med i den militaristiska kapploppningen mot ruin; dess mera skäl för de svenska arbetarne att också i denna riktning protestera mot öfverklassens välde. Först i och med att arbetarklassen kommer till makten skall militarismen falla, ty då är det också slut för de privata öfverklassinträsen, som nu ytterst ligga bakom s.k. nationella tvister. Det verkliga folket har intet otalt det ena med det andra; medan nutidens stater stå misstänksamt väpnade mot hvar andra till tänderna, börja redan allt större hjälpsändningar af arbetarslantar att gå öfver gränserna, när någonstädes en viktigare episod af klasskampen mot den gemensamma fienden utspelas. Tal. erinrade om Holger Drachmanns dikt från fransk-tyska kriget: två f.d. kamrater från hvar sin sida om Rhen ha vid förposttjänst stött på hvar andra; i sista ögonblicket, innan de skjuta, igenkänna de hvar andra, och som inga förmän finnas i närheten, tömma de tillsammans fältflaskans innehåll, medan den ene delgifver den andre sina tankar i dessa ord:

”Vi sættes paa Scenen som Marionetter,
Saa spiller det nationale Orkester,
Og saa gaar det løs med Huggen og Stikken,
Og saa begrades de blodige Rester.
Præsten velsigner de skændige Vaaben
Vorherre takkes med Klokkeringning –
Men, Gudilov, der er Tegn og Varsler
Som pege hen paa en snarlig Svingning”,
och han slutar med att tala om att ”der er Folk, der er ked af den gamle Komdié” och att
”Der er Folk der lyster att vende Plakaten
Og skrive med store Træk paa Reversen:
De gamle Stykker spilles ej længer
Der gives et nyt. Direktionen i Persen”.

Öfver hela världen samlar sig nu arbetarklassen kring sina röda fälttecken för att räkna, hur många de äro som sålunda vilja skicka de nu missregerandes välde ”dit pepparn växer”. I vårt eget land, liksom utom dess gränser, är i dag öfver allt arbetarklassens dag. I Danmark, i Tyskland, i Österrike, i Frankrike och i England, och ej sist att nämna ett litet land, där man i år med stoltare segerkänslor än vi ännu ha rätt till firar 1 maj – jag menar Belgien! Vi äro sålunda i godt sällskap, och medvetandet om att detta massmöte är en länk i en sådan världsomspännande solidaritetskedja gör att vi sannerligen med jämnmod kunna bära den

bannlysningsbulla, som i dagarne slungats emot oss från en handfull ljusskygga koteriprofeter, de där föra stora ord på tungan om allmän rösträtt och ändå så litet kunna smälta dess utslag, att just den allmänna rösträttens vid folkriksdagsvalet visade bestämda förtroende för den röda färgen och misstroende för den gråmelerade ännu så långt efteråt fått tjäna till förevändning för detta löjliga boykottningsförsök mot Stockholms organiserade arbetare! Det är utan tvifvel sorgligt att se folkriksdagens omsider åstadkomna eniga samvärkan för sitt stora mål så litet respekteras, att t.ex. en man, som arbetarne trots allt ännu se upp till med aktning och tacksamhet för ett långt lifs tjänster, kvitterar till riksdagens protokoll för de 12,000 arbetarröster, som lyfte honom upp på folkriksdagens ordförandestol, med att söka brännmärka sina valmän som reaktionens bundsförvanter, och det är löjligt att höra hotande skrammel med Belgiens föredöme från samma håll, där man ögonblicket därpå förklarar, att med Stockholms arbetare kan och får intet slags samvärkan komma till stånd, ty de vilja ej tillräckligt tydligt dansa efter *vår* pipa. Men i alla fall, hvad betyda dylika smådagspolitiska bagateller, jämförda med framåttryckandet af den internationella arbetets armé, som samlas under de röda fanorna? Sent kommer våren ofta här i nordn, men lika visst som ändå trots vinterköldens envishet med den stigande solen värmen till sist segrar, lika viss är segern för arbetarklassen och dess *hela* program öfver de nu maktägande; ty med oss värka utvecklingens makter. När vi fira 1 maj, stiga därför våra tankar utöfver de närmaste målen, utöfver 8-timmars-dagen, hur viktig och nödvändig vi än anse den vara; vi tänka på den kommande tid, som förvärligat jämlikhetens samhälle, som gjort slut på öfverklassens välde på det grundliga sätt, att det icke finns längre några skilda klasser; vi tänka på den dag, då Sverges arbetande folk kan se ut öfver stad och land och säga med sanning: allt detta är mitt, på den goda rättsgrund att alla dessa värden har vårt gemensamma arbete skapat, genom det hålles allt vid makt och förkofras yttermera. Må vi därför fira dagen i det sinnelaget att vi viga oss till fortsatt arbete för *hela* vårt stora mål, så att redan nästa år här kunna mönstra nya skaror, dragna från de i år ännu likgiltiga! Och pröfven andarne, arbetare, om de vilja vara med er där de röda fanorna vaja för hela eder rätt! Låten eder icke duperas, icke dragas ut på några afvägar, vare sig åt höger eller vänster, sen själfva till att I hållen här hemma jämna steg med den internationella uppmarschen mot de maktägande, så att äfven I kunnen stå beredda om, må hända ännu detta sekels slut får bevittna fortsättningen på den revolution, som för hundra år sedan krossade bördens företräden; nu gäller det rikedomens privilegier, den på *andras* arbete hopade rikedomens! Lefve den internationella solidariteten!

2. Artikel

- Ämne: För tidigt väckt?
- Källa: Social-Demokratens 1:a maj-nummer 1893, s. 3.

Enhälligt afstyrkte nyss andra kammarens social-politiska utskott hr Fridtjuv Bergs rent förberedande motion, hvare han begärde icke lagstadgad normalarbetsdag, utan endast frågans utredning. Utan votering – ett afgjort felgrepp från minoriteten – gaf 800-kr.-streckets kammare sitt utskott rätt. Så långt i riksdagsslakteriet som till junkerkammaren kom förslaget icke ens.

Detta skedde i Sverge 1893, fyra år efter sedan all världens organiserade arbetareklass på Pariskongresserna satt den lagstadgade 8-timmarsdagen främst på sitt sociala ögonblicksprogram, tre år sedan 1-maj-demonstrationerna börjat tala sitt oförtydbara språk, understrykande genom en allmän massanslutning, sådan man knappt sett sedan korstågen, krafvet på *skydd för fritiden*, d.ä. värn för den verkliga friheten mot kapitalismens salvsefulla "frihets"-drypande anspråk på att arbetaren dag och natt, hvardag och hälgdag, från barnaaldern till grafven skall ega sin "rätt att arbeta", d.v.s. i verkligheten vara *tvungen* att arbeta, alltjämt arbeta, för att uppehålla lifvet, *vinsten* af hans arbete gifves efter det kristna budet till dem, som "redan mycket hafva".

Det skadar kanske icke håller att erinra därom, att detta oskyldiga utredningsförslag, hvars förtjänst uteslutande ligger i dess väl utarbetade motivering alls icke för en utredning, utan för själfva reformen, är jämte en mindre föregångare från samma hand det *enda* som gjorts under tre år för att skjuta fram arbetareklassens lifsfråga till att åtminstone ställas under debatt i svenska riksdagen. Bland de rätt få programpunkterna för den valförening, hvars kandidater vid 1890 års Stockholmsval segrade utefter hela linien, figurera ändå orden: *lagstadgad normal-arbetsdag*. Till liberala valprogram höra emellertid i våra dagar efter hvad kännare tro sig veta, några arbetarevänliga punkter, som dock godt kunna antagas under valperioden med tysta förbehåll att icke för deras förvärligande lägga två strån i kors. Endast så låter sig för somligas del förklaras Stockholms riksdagsmäns vägran att uppträda den 1 maj 1891 för sitt eget program, och endast så finner den stillsamma och diskreta begrafning, som nu vid denna treårsperiods slut efter en undanskymd riksdagstillvaro kom normalarbetsdagsfrågan till del en otvungen tolkning.

Hr Henrik Hedlund förrättade jordfästningen, och ingen skall säga annat än att han gjorde det under många aktningsbetygelser för den aflifvade frågan. Troligen var han just därför utsedd. Ty brutal afvisning skulle ha onödigt retat, men de obotfärdiges förhinder, inlindade i komplimanger, är icke det hela vår "folkvaldas" signatur?

Det var tre småskäl och ett hufvudskäl andra-kammar-majoritetens liberale talesman mot normalarbetsdagen bestod.

"Jag har ännu ingen bestämd öfvertygelse i ämnet". Men om något i världen däraf skall följa, vore det väl behovet af ytterligare undersökning och utredning, alltså *bifall* till just den Bergska, allt för tillmötesgående motionen! För öfrigt är beaktelsen i och för sig föga tilltalande, och äfven rätt oväntad från det hållet, Englands arbetarevärld har ju gått öfver för lagstadgad 8-timmars-dag; hvarför tvekar *då* representanten för Göteborg?

"1-maj-demonstrationerna afse mindre en förkortad arbetstid, än arbetareklassens solidaritet, öfver hela världen". De afse uttryckligen i plan och utförande, båda delarna. Men *om* de främst skulle vittna om solidariteten, så innebär detta massanslutning till ett ännu *vidare* program än blott 8-timmars-dag i politisk och social nivellering, samhällsordningens demokratisering, klassväldets störtande, jämlikhet och rättvisa, och bakom det hela, mer eller mindre klart fattat, arbetsmedlens återförande i det arbetande folkets besittning. Men konstbesynnerlig är i sanning den logiken, att om massorna äro med om att betyga sin anslutning till en i allo förändrad sakernas ordning, då ha de icke något synnerligt inträse för hvad de själfva uttryckligen beteckna som det första och viktigaste steget på den väg, som leder till det nya samhället!

"Riksdagsmännen tillspörjas icke om normalarbetsdagen". Åhjo, i industristäderna har det börjat. Men hur skall för öfrigt det kunna bli så allmänt, när den klass, som skulle spröja, saknar rösträtt? Hr Hedlund är själf med bland motionärerna om allmän rösträtt. Vid val efter *den* grunden kan han vara förvissad om att spörsmål i den frågan skulle komma, kanske mer än de, som ingen åsikt ha, funne fullt behagligt.

Dock, allt detta är fyllnadsskäl. Hufvudformeln lyder: "för tidigt väckt"! Ja, hvad menas därmed?

Är värkligen *objektivt* sett, frågan om förkortad arbetstid för tidigt brakt å bane i Sverges riksförsamling, när redan Arbetareförsäkringskomitén af 1884, som dock icke drog in i sina undersökningar den ohyggliga arbetsbörda, som tynger jordbrukets slafvar, fann t.ex. följande: För 81,881 arbetare i 1627 industriella rörelser var medelarbetstiden 66,4 timmar i veckan. Inräknas raststunder och gång till och från arbetet, torde, skrifver komitén, "*för de fläste arbetare åtgå ungefär 13 1/2 à 14 timmar för hvarje dygn*".

Man gifve akt på att komitén fått alla sina siffror från *arbetsgifvoarne*, hvadan en fullt opartisk undersökning förvisso skulle gifvit ännu högre medeltal. Man beakte äfven att häri ingå för ej mindre än 40% af arbetareantalet en större eller mindre mängd *nattarbetstimmar*.

Af de 82,000 arbetarne upptager komitén 27,462 för en arbetstid af 11-12 timmar, och ej mindre än 43,359 till *fulla 12 timmars dagligt arbete*, medan arbetsgivarne icke räknat mer än 2,438 arbetare till en arbetstid *öfver 12 timmar*. Högst på denna utsugningsskala stå brännerier och bagerier.

Alltså lefva, enligt dessa officiella, men ändå säkerligen mycket skonsamma framställningar, nära *tredjedelen* af de arbetare, om hvilka uppgifter lämnats, ett lif, där 14 1/2 till 15 timmar om dagen upptagas för arbetets räkning. Räkna så 8 timmars sömn, det minsta kroppen torde kräfva vid så utslitande värksamhet, och man får kvar *en eller halfannan timme om dagen* för arbetaren att vara människa på: *en timme* skall räcka till upplysning och förströelse, till familjelif och medborgerligt lif, till att odla förståndet, förfina känslorna, njuta af livvets glädje! Så ser i siffror "friheten" ut, som kapitalismen bjuder på, och som det är socialismens stora brott i de egendomsbesittande klassernas och deras svart-, grå- eller rödklädda drabanters ögon att avslöja som hvad den är; tvång och tyranni.

Nog af, hos oss likasom, öfverallt i världen är arbetstidsfrågan så långt ifrån "för tidigt väckt", att den tvärtom icke kan med nog allvar upptagas till *lösning*, ej blott till debatt. Men vår riksdagstalare menade håller säkert icke så. Han sade att frågan "sofver mellan hvar 1:sta Maj", han antydde att så länge icke arbetarne själfva göra *mera än nu*, kommer riksdagen att afvisa all befattning med saken.

Det ligger i denna beskyllning för sömnaktighet en stor orättvisa mot de vakna arbetarelementen, och det ligger däri också blindhet för den enkla sanningen, att tider af arbetslöshet sådan som de senare vintrarne och af allmän stagnation som de senare åren förvisso icke varit ägnade att på den fackliga kampens väg drifva fram krafvet på kortare arbetstid. Det har ju ändå, det veta t.ex. Stockholms byggnadsarbetare i alla branscher, gång på gång här gjorts försök att nå en kortare arbetstid, äfven om man måst af hänsyn till konjunkturerna nöja sig med litet.

Men å andra sidan skulle normalarbetsdagens stridsmän illa tjäna sin sak, om de icke gåfve sanningen äran och för de talrika likgiltiges räkning inom arbetsklassen kvitterade tillrättvisningen som ganska välförtjänt. Det *är* sant att Sveriges arbetare kunnat i allmänhet kraftigare än hvad de gjort lägga i dagen, att arbetsdagens förkortning är för dem lifsfråga. Må vi då icke äflas att söka ursäkter för hvad som försummats, utan kort och godt alla besluta att hädanefter skall det bli bättre! Må vi samtliga ta fasta på en sådan maning från riksdagssalen att demonstrera och agitera, så att det hörs och kän[n]s och folk förstår att det är allvar i fordringarna! Låt oss ta afvisningen, hälst när den som nu ändå gafs icke med hätskhet eller öfvermod, som en den allra kraftigaste sporre till nya tag, så att åtminstone *det* argumentet om sömnaktigheten, icke vidare skall kunna komma igen i nästa riksdagsdebatt om normalarbetsdagen! Må Sverges arbetare landet rundt komma ihåg att de nu ha svart på hvitt på, att vilja de något, så skola de också riktigt på allvar röra sig för den

saken, äljest afspisas de med ett "för tidigt väckt". Och må de så *handla* därefter under den tid som kommer, både för normalarbetsdagen och för den *allmänna* rösträtten!

Hj. B-g.

3. Majhälsning till utlandet

- Källa: SPD Maifestzeitung 1893. Avtryckt i Udo Achten, Illustrierte Geschichte des 1. Mai, s. 73, och Udo Achten, Zum Lichte empor, s. 44. – Brantings manuskript på svenska ingår i hans arkiv, vol. 2.1:01.

Der erste Mai ist im Norden seit alters ein Festtag des Frühlings und der Lenzesfreude.

Als 1889 vom Arbeiter-Weltparlament in Paris die Botschaft zu den schwedischen Arbeitern kam, daß der erste Mai ein gemeinsamer Kundgebungstag für der Arbeiterklasse nächste Forderung auf ein menschenwürdiges Dasein werden sollte, da geschah uns, wie als vor Zeiten das Christenthum zu uns hinaufdrang: Wir behielten unsere altgermanischen Festtage, aber gaben ihnen einen neuen Inhalt. Unsere klassenbewußten Arbeiter mustern jetzt jeden 1. Mai ihre wachsenden Reihen in der festen Hoffnung, daß auch für das Proletariat der Frühling einer lichten Zukunft nahe ist, wenn auch des Elends Winter sich mit Gewalt an seine Herrschaft klammert.

Und so, wie wir Schweden, thun auch unsere skandinavischen Bruderparteien: unsere jungen, wackeren norwegischen Freunde und Dänemarks wohlorganisierte Sozialdemokratie.

Und alle erhebt uns an diesem Tage das stolze Bewußtsein, daß gleichzeitig über die ganze Welt der Arbeit internationaler Festtag gefeiert wird, ein Vorbote der Zeit, da die Aera des Kapitalismus vorbei sein und die Arbeit auf dem Hochsitz thronen wird – in einer freien sozialdemokratischen Gesellschaft.

Stockholm. Hjalmar Branting

4. Ur Brantings rapport till Socialistinternationalens kongress i Zürich (1893- 08-06--12)

- Källa: Bericht über die Arbeiterbewegung in Schweden dem Internationalen Sozialistischen Arbeiter-Kongress 1893 in Zürich im Auftrage der Socialdemokratischen Arbeiterpartei Schwedens erstattet von Hj. Branting, med Brantings handskriftliga korrekturer, i Brantings arkiv, vol. 4.1:01. Ändå finns det några tryckfel kvar. Dessa har här rättats utan att ange detta.

[...]

Dass die Bewegung im grossen und ganzen trotzdem in Vormarsch ist, dafür zeugt nicht am wenigsten der nach schwedischen Verhältnissen gerade kolossale Erfolg, den die internationalen *1.-Majdemonstrationen* gehabt haben. Es ist wahr, dass diese in Schweden insofern unter glücklichen Sterne geboren sind, als von undenklichen Zeiten her der 1. Mai da Feiertag ist. Dessen ungeachtet waren Freunde und Gegener gleich erstaunt, als in Stockholm am 1. Mai 1890 mehr als 15,000 Demonstranten in Reih und Glied in den Exerzi[e]rplatz hereinmarschierten, wo noch wenigstens doppelt ihre Ankunft abwarteten. Die 1.-Mai-Demonstrationen, die sich jedes Jahr ringsum im Lande in etwa derselben Stufenleiter wiederholen, haben in Schweden die praktische Wirkung gehabt, dass die übermässig lange Arbeitszeit von 13 bis 15 Stunden, die in den meisten Landgütern üblich war, jetzt vielfach gekürzt worden ist.

[...]